

sa

Sektorske_analize

studenj 2013. broj 25 godina 2

ISSN: 1848-8986

eiz ekonomski
instituti,
zagreb

Promet

Autorica Ivana Rašić Bakarić

_Sadržaj

_3 Glavni sektorski pokazatelji

U ukupnoj bruto dodanoj vrijednosti 2009. godine sektor prijevoza i skladištenja sudjelovao je s udjelom od 4,7 posto.

_7 Trendovi

Negativna gospodarska kretanja te smanjenje realnog dohotka i kupovne moći stanovništva nepovoljno su utjecali na sektor prometa.

_10 Razvoj prometne infrastrukture

Ministarstvo pomorstva, prometa i infrastrukture je Strateškim planom za razdoblje od 2014. do 2016. godine kao trajni cilj odredilo razvoj svih vidova prometa.

_12 Najveća trgovačka društva

Uvid u financijske pokazatelje deset vodećih trgovačkih društava u djelatnosti prijevoza i skladištenja ukazuje na nepovoljna kretanja u sektoru tijekom 2012. godine.

_17 Makroekonomski pregled

Hrvatska je u drugom tromjesečju ove godine ostvarila pad BDP-a za 0,7 posto.

_19 Zaključak i očekivanja

Budući razvoj prometnog sektora u značajnoj će mjeri ovisiti o ulaganjima u prometnu infrastrukturu, ali i općenito o brzini oporavka hrvatskog gospodarstva.

Glavni sektorski pokazatelji

“Udio zaposlenih ovog sektora u ukupnom broju zaposlenih u Republici Hrvatskoj u rujnu ove godine iznosio je 5,2 posto.

Prema Nacionalnoj klasifikaciji djelatnosti (NKD 2007.) promet spada u skupinu djelatnosti H: prijevoz i skladištenje, a obuhvaća kopneni prijevoz i cjevovodni transport, vodeni i zračni prijevoz putnika i robe, skladištenje robe i prateće djelatnosti u prometu te poštanske i kurirske djelatnosti. Značaj sektora prijevoza i skladištenja u hrvatskom gospodarstvu kontinuirano se smanjuje od 2004. godine. U ukupnoj bruto dodanoj vrijednosti (BDV) 2009. godine sektor prijevoza i skladištenja sudjelovao je s udjelom od 4,7 posto. Za usporedbu, taj je udio 2004. godine iznosio 5,7 posto. Opisano kretanje posljedica je sporijeg rasta prometnog sektora od rasta ukupnog gospodarstva tijekom razdoblja prije gospodarske krize, te zatim bržeg pada sektora u odnosu na pad gospodarstva za vrijeme gospodarske krize.

Pružanje usluga sektora prijevoza i skladištenja zahtijeva značajnu kapitalnu opremljenost. Na kapitalnu intenzivnost sektora ukazuju podaci o ostvarenim bruto investicijama. Naime, bruto investicije ostvarene u sektoru prijevoza i skladištenja u 2011. godini činile su 6,1 posto ukupnih bruto investicija hrvatskog gospodarstva, što je više od već navedenog udjela prometnog sektora u BDV-u, ali i od udjela u ukupnoj zaposlenosti.

Udio zaposlenih ovog sektora u ukupnom broju zaposlenih u Republici Hrvatskoj u rujnu ove godine iznosio je 5,2 posto. U tom je mjesecu u djelatnostima prijevoza i skladištenja bilo zaposleno 58.635 osoba. U ukupnoj zaposlenosti prometnog sektora djelatnost kopnenog prijevoza i cjevovodnog transporta sudjeluje s čak 41,5 posto, djelatnost skladištenja i pratećih djelatnosti u prijevozu s 32,8 posto, dok poštanske i kurirske djelatnosti zapošljavaju 18,8 posto zaposlenih u sektoru. Najmanje je zaposlenih u djelatnostima zračnog i vodenog prijevoza. Zračni prijevoz zapošljava 5 posto, a vodeni tek 2 posto ukupnog broja zaposlenih u djelatnosti prijevoza i skladištenja.

U prvoj polovici 2013. godine najveći broj putnika i robe prevezen je cestovnim prijevozom. Tom je vrstom prijevoza prevezeno 59,6 posto ukupnog broja putnika (slika 1) te 60,3 posto ukupne količine robe (slika 2). Po udjelu u

U PRVOJ POLOVICI 2013. GODINE NAJVEĆI BROJ PUTNIKA I ROBE PREVEZEN JE CESTOVNIM PRIJEVOZOM

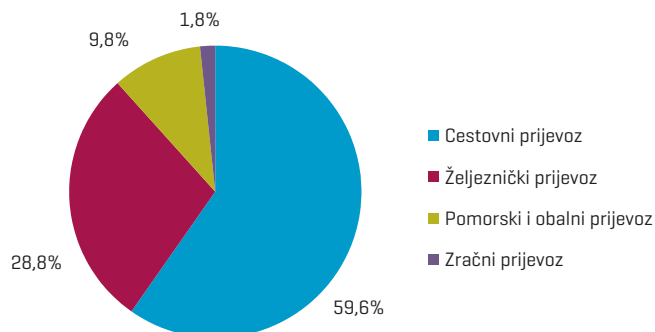
broju prevezenih putnika značajno mjesto pripada i željezničkom prijevozu. Željezničkim je prijevozom prevezeno 28,8 posto putnika. Najmanji broj putnika prevezen je zračnim prijevozom, i to 1,8 posto (slika 1).

Od ukupno prevezenih 45,6 milijuna putnika u prvih šest mjeseci 2013. godine, tek 4,3 posto otpada na međunarodni prijevoz¹. U strukturi međunarodnog prijevoza putnika najzastupljeniji je cestovni prijevoz autobusima (57 posto), a slijedi ga zračni prijevoz s udjelom od 30,2 posto. Međunarodni je prijevoz najviše zastupljen u zračnom prijevozu putnika. U zračnom je prijevozu čak 73,1 posto prevezenih putnika putovalo na međunarodnim relacijama. Iako međunarodni cestovni prijevoz autobusima čini najveći udio međunarodnog prijevoza putnika, za sam autobusni cestovni promet međunarodni prijevoz nije izrazito značajan segment. Naime, on čini tek 4,1 posto ukupnog autobusnog cestovnog prijevoza.

Relativno nizak udio međunarodnog prijevoza u ukupnom prijevozu putnika ukazuje na činjenicu da najveći broj stranih turista u Hrvatsku dolazi osobnim automobilima, što nije uključeno u statistiku o prijevozu putnika.

Slika 1.
Struktura prijevoza putnika prema vrstama prijevoza, siječanj – lipanj 2013.

Izvor: Državni zavod za statistiku.

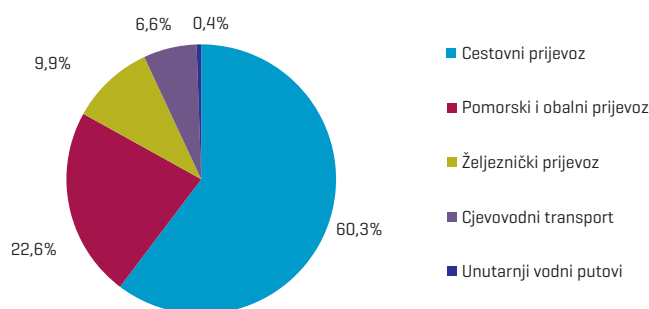

¹ Međunarodni prijevoz obuhvaća prijevoz inozemnih putnika, prijevoz između mjesta ukrcaja putnika (bilo domaćih ili inozemnih) u Republici Hrvatskoj i mjesta iskrcaja putnika (bilo domaćih ili inozemnih) u inozemstvu, i obratno, te prijevoz obavljen između dvaju mjesta u inozemstvu.

Cestovni prijevoz dominira i u strukturi prijevoza robe. Tom se vrstom prijevoza odvijalo 60,3 posto ukupnog prijevoza robe tijekom prvih šest mjeseci 2013. godine. Pomorskim i obalnim prijevozom prevezeno je 22,6 posto ukupne količine robe, željezničkim 9,9 posto, dok se ostatak prijevoza odnosio na cjevovodni transport i robu prevezenu na unutarnjim vodnim putovima [slika 2].

Slika 2.
Struktura prijevoza robe prema vrstama prijevoza, siječanj – lipanj 2013.

Izvor: Državni zavod za statistiku.

Indeks potrošačkih cijena u rujnu ove godine pokazuje pad cijena u djelatnosti prometa za 2,3 posto u odnosu na isto razdoblje prošle godine. Ovakvo je kretanje cijena u najvećoj mjeri posljedica pada cijena goriva i maziva, koji je iznosio 2,8 posto u odnosu na isti mjesec prethodne godine.

U odnosu na isto razdoblje 2012. godine, u kolovozu su 2013. godine prosječne mjesečne bruto plaće zaposlenih u sektoru prijevoza i skladištenja realno porasle za 0,7 posto. Prosječna bruto plaća isplaćena u kolovozu ove godine u djelatnosti prijevoza i skladištenja iznosila je 9.410 kuna, što je 18,6 posto iznad prosjeka gospodarstva. Najvišu prosječnu bruto plaću u ovom sektoru ima zračni prijevoz. Ona iznosi 17.042 kune. Istovremeno, prosječne plaće isplaćene u zračnom prijevozu dvostruko su veće od nacionalnog prosjeka. Međutim, upravo je u djelatnosti zračnog prijevoza zabilježeno najveće smanjenje realnih bruto plaća na međugodišnjoj razini. Tako je prosječna bruto plaća isplaćena u zračnom prijevozu u kolovozu 2013. godine bila manja nominalno za 7,9 posto, a realno za 9,6 posto u odnosu na isto razdoblje prethodne godine. S druge strane, najniža prosječna bruto plaća u sektoru prijevoza i skladištenja zabilježena je u poštanskim i kurirskim djelatnostima. Prosječna bruto plaća isplaćena u kolovozu ove godine u poštanskim i kurirskim djelatnostima iznosila je 6.913 kuna, što je 12,9 posto ispod prosjeka gospodarstva te čak 26,5 posto ispod prosjeka sektora prijevoza i skladištenja.

“Od ukupno prevezenih 45,6 milijuna putnika u prvih šest mjeseci 2013. godine, tek 4,3 posto otpada na međunarodni prijevoz.

Dok plaće rastu, zaposlenost se u sektoru prijevoza i skladištenja smanjuje. Ovaj je sektor u rujnu 2013. godine zapošljavao 6,6 posto manje radnika u odnosu na isto razdoblje 2012. godine. Pritom je najveće smanjenje

zaposlenosti zabilježeno u poštanskim i kurirskim djelatnostima [8,7 posto] te u skladištenju i pratećim djelatnostima u prijevozu [8,4 posto].

Tablica 1.
**Prosječna mjesečna
bruto plaća u djelatnosti
prometa i skladištenja za
kolovoz 2013.**

Izvor: Državni zavod za statistiku.

	Prosječna bruto plaća	Nominalna promjena bruto plaće u odnosu na kolovoz 2012.	Realna promjena bruto plaće u odnosu na kolovoz 2012.
Kopneni prijevoz i cjevovodni transport	8.587	2,4	0,5
Vodeni prijevoz	10.804	-0,5	-2,4
Zračni prijevoz	17.042	-7,9	-9,6
Skladištenje i prateće djelatnosti u prijevozu	11.252	7,0	5,0
Poštanske i kurirske djelatnosti	6.913	1,2	-0,7
Ukupno – prijevoz i skladištenje	9.410	2,6	0,7
Republika Hrvatska	7.933	-0,5	-2,4

Trendovi

“Od 2008. do 2012. godine zabilježeno je kontinuirano smanjenje obujma izvršenih pismonosnih usluga.

— Negativna gospodarska kretanja te smanjenje realnog dohotka i kupovne moći stanovništva nepovoljno su utjecali na sektor prometa. Smanjenje prijevoza putnika zabilježeno u svim oblicima prijevoza nastavak je negativnog trenda započetog 2009. godine. U 2012. godini je tako prevezeno 36,3 posto manje putnika u odnosu na 2008. godinu. Prema podacima koje iskazuje Državni zavod za statistiku najveći pad broja prevezenih putnika zabilježen je u željezničkom prijevozu, što je zapravo u najvećoj mjeri posljedica promjena u metodologiji praćenja željezničkog prijevoza putnika uvedenih 2011. godine. Ovom se vrstom prijevoza u 2012. godini koristilo čak 61 posto manje putnika nego 2008. godine. Cestovni prijevoz putnika je u 2012. smanjen za 15,7 posto u odnosu na 2008. godinu, dok je zračni smanjen za 15,8 posto. Najmanje smanjenje broja prevezenih putnika bilježi pomorski i obalni promet kojim je 2012. godine prevezeno 3 posto manje putnika nego 2008. godine. Ovakvo je kretanje posljedica činjenice da se pomorski i obalni promet ne može zamijeniti drugim vrstama prijevoza te je samim time manje osjetljiv na promjene.

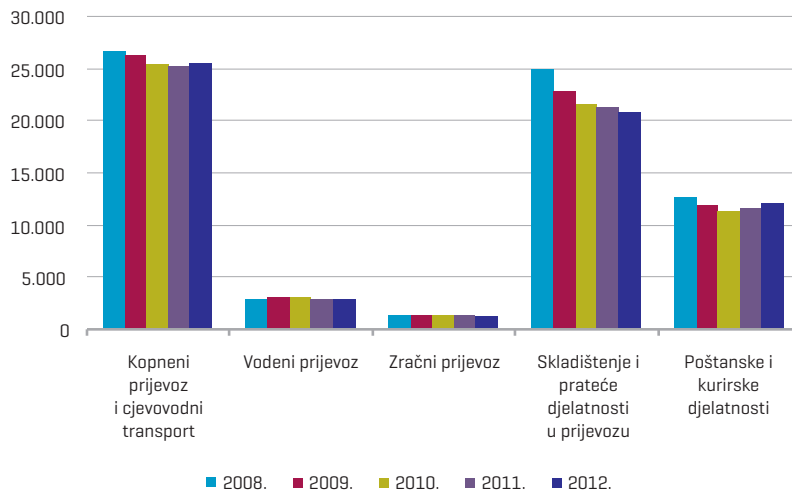
Pored putnika, u 2012. godini je zabilježeno i smanjenje količine prevezene robe (33 posto) u odnosu na 2008. godinu. Količina prevezene robe smanjila se u svim vrstama prijevoza. Najveći pad, i to od 40,9 posto, zabilježen je u cestovnom prijevozu, najznačajnijoj vrsti prijevoza kad je riječ o prijevozu roba. U drugom po količini prevezene robe, pomorskom prijevozu, količina prevezene robe 2012. godine bila je 16,7 posto manja nego 2008. U željezničkom je prijevozu, koji obuhvaća oko 10 posto robnog prijevoza, istovremeno prevezeno 25,3 posto manje robe. U zračnom prometu je tijekom promatranog razdoblja zabilježen pad prijevoza robe od 20 posto, a u cjevovodnom od 21,5 posto. Smanjenje prometa robom najvećim dijelom je povezano s negativnim kretanjima u djelatnostima prerađivačke industrije i trgovine. Ipak, zanimljivo je primijetiti da je kod prijevoza robe na unutarnjim vodenim putovima i zračnog prijevoza u 2012. godini ostvaren porast količine prevezene robe u odnosu na prethodnu godinu. Međutim, zbog malog udjela u strukturi, spomenuti rast nije značajnije utjecao na ukupnu količinu prevezene robe.

U 2012. GODINI PREVEZENO JE 36,3 POSTO MANJE PUTNIKA U ODNOSU NA 2008. GODINU

Tijekom razdoblja od 2008. do 2012. godine zabilježeno je i kontinuirano smanjenje obujma izvršenih pismonosnih usluga. U 2012. godini preneseno je 318,9 milijuna pismovnih i ostalih pošiljki, što je 18,4 posto manje nego u 2008. godini. Smanjenje broja prenesenih pošiljki može se objasniti tehnološkim promjenama odnosno povećanim korištenjem elektroničkih usluga. Ipak, studije pokazuju da je elektronička komunikacija već istisnula najveći dio pismovnih pošiljaka koji je mogla istisnuti, te da drastičnih smanjivanja više neće biti². Pružanje paketnih usluga bilježi blagi porast, i to s 7,6 milijuna komada paketa godišnje u 2008. godini na 8,9 milijuna komada paketa godišnje u 2012. godini.

Slika 3.
Broj zaposlenih u sektoru prometa i veza prema djelatnostima od 2008. do 2012., godišnji prosjek

Izvor: Državni zavod za statistiku.

Smanjenje obujma prijevoza putnika i robe negativno se odrazilo na kretanje zaposlenosti i plaća u sektoru. Prosječni broj zaposlenih u djelatnosti prijevoza i skladištenja u 2012. godini smanjen je za 8,6 posto u odnosu na 2008. godinu. Za usporedbu, zaposlenost cjelokupnog gospodarstva je u istom razdoblju smanjena za 7,9 posto. Ovakvo je kretanje rezultiralo smanjenjem udjela broja zaposlenih u ovom sektoru u ukupnoj zaposlenosti hrvatskog gospodarstva, i to s 5,5 posto u 2008. godini na 5,4 posto u 2012.

² Ministarstvo mora, prometa i infrastrukture [2008].

“ U razdoblju od 2008. do 2012. godine prosječna bruto plaća po zaposlenom u djelatnosti prijevoza i skladištenja porasla je za 4,1 posto.

godini. Pritom je najveće smanjenje zaposlenosti zabilježeno u skladištenju i pratećim djelatnostima u prijevozu [16,3 posto] te u zračnom prijevozu [13,7 posto]. Povećanje broja zaposlenih ostvareno je samo u djelatnosti vodenog prijevoza, i to s 2.851 zaposlenih na 2.956 zaposlenih osoba [3,7 posto]. Negativni trendovi nastavili su se i u 2013. godini.

Prosječna nominalna bruto plaća u djelatnosti prijevoza i skladištenja raste nešto sporije od prosječnih plaća u gospodarstvu. U razdoblju od 2008. do 2012. godine prosječna bruto plaća po zaposlenom u djelatnosti prijevoza i skladištenja porasla je za 4,1 posto, dok je na razini cijelog gospodarstva nominalni porast bruto plaća iznosio 4,4 posto. Najveći nominalni porast bruto plaća u promatranom je razdoblju zabilježen u zračnom prijevozu [12,6 posto] te u skladištenju i pratećim djelatnostima u prijevozu [9,1 posto].

Razvoj prometne infrastrukture

— Prijevoz putnika i robe u Republici Hrvatskoj, prema podacima Državnog zavoda za statistiku, odvija se na 2.722 km pruga, od čega jednokolosječne pruge čine 2.468 km ili 90,7 posto, a dvokolosječne pruge čine 254 km ili 9,3 posto. Dužina cestovne infrastrukture ukupno iznosi 29.410 km, od čega na autoceste otpada 1.254 km. U zračnom je prometu u 2011. godini bilo 16 zrakoplova ukupnog kapaciteta 1.789 putničkih mjesta i neto nosivosti 183.020 kilograma.

Ministarstvo pomorstva, prometa i infrastrukture (MPPI) je Strateškim planom za razdoblje od 2014. do 2016. godine kao trajni cilj odredilo razvoj svih vidova prometa. Predviđa se da će se projekti prometne infrastrukture financirati nacionalnim sredstvima, sredstvima Europske unije, zajmovima međunarodnih financijskih institucija te kroz projekte javno-privatnog partnerstva. U tijeku je izrada Operativnog programa za programsko razdoblje 2014. – 2020. koji će biti osnova za financiranje projekata prometne infrastrukture kroz strukturne instrumente.

Željeznička infrastruktura je Strateškim planom MPPI-a ocijenjena kao jedan od najnerazvijenijih vidova prometne infrastrukture u Hrvatskoj. Osnovna obilježja željezničke infrastrukture su dotrajalost (više od 60 posto ukupne duljine željezničke mreže je izvan ciklusa održavanja), zastarjelost željezničkog voznog parka (postojeći vozni park HŽ Putničkog prijevoza obilježava dotrajalost i prosječna starost vagona od 29 godina) te zastarjelost opreme za signalizaciju i komunikaciju. Prema podacima Ministarstva pomorstva, prometa i infrastrukture elektrificirano je 985 km ili 36,2 posto pruga. Od toga je 847 km elektrificirano izmjeničnim sustavom, a 137,7 km istosmjernim sustavom. Elektrotehnička postrojenja su u nepovoljnom uporabnom stupnju kao rezultat nedostatnih ulaganja u infrastrukturu i oštećenja nanesenih još tijekom Domovinskog rata. Zbog toga je potrebno pokrenuti novi ciklus ulaganja u prijevozne kapacitete.

“Željeznička infrastruktura je Strateškim planom MPPI-a ocijenjena kao jedan od najnerazvijenijih vidova prometne infrastrukture u Hrvatskoj.

U sljedećem trogodišnjem razdoblju prioritetne aktivnosti određene Strateškim planom MPPI-a u području željezničkog putničkog prometa

U TIJEKU JE IZRADA OPERATIVNOG PROGRAMA ZA PROGRAMSKO RAZDOBLJE 2014. – 2020.

obuhvaćaju unapređenje poslovanja na tržišnim načelima i stvaranje dugoročno održivih konkurentskih prednosti, informatizaciju prodaje prijevoznih karata do 2014. godine te uvođenje motornih vlakova u gradskom i regionalnom prijevozu do 2016. godine. Predviđena je realizacija triju projekata: izgradnja II. kolosijeka i rekonstrukcija pruge na dionici Dugo Selo – Križevci, izgradnja nove pruge za prigradski promet Sv. Ivan Žabno – Gradec te izgradnja nove pruge za prigradski promet na dionici Podsused tv. – Samobor – Perivoj. Sadašnju situaciju željezničkog transportnog tržišta karakterizira prisutnost dvaju željezničkih operatera: HŽ Putnički prijevoz i HŽ Cargo. Regulativa na željezničkom transportnom tržištu postupno će se pripremati kako bi se omogućila prilagodba postojećih željezničkih kompanija budućim uvjetima liberaliziranog tržišta. Procesom restrukturiranja trebala bi se povećati učinkovitost željezničkih kompanija te smanjiti njihova ovisnost o javnom financiranju.

Najveća trgovačka društva

U deset vodećih trgovačkih društava iz djelatnosti prijevoza i skladištenja zastupljene su sve vrste prijevoza i djelatnost poštanskih usluga. Dva su društva iz djelatnosti pomorskog i obalnog prijevoza, po dva trgovačka društva iz željezničkog prometa te cjevovodnog transporta, zatim po jedno društvo iz uslužnih djelatnosti kopnenog prijevoza i uslužnih djelatnosti zračnog prijevoza, jedno trgovačko društvo iz djelatnosti zračnog prijevoza te jedno iz djelatnosti pružanja poštanskih usluga. Najveće trgovačko društvo je Croatia Airlines s udjelom u ukupnim prihodima vodeće deseterice od 17,7 posto u 2012. godini. Od vodećih deset trgovačkih društava, samo je Tankerska plovidba u privatnom vlasništvu, dok su preostala društva u većinskom državnom vlasništvu.

Tablica 2.

Prosječne vrijednosti odabranih pokazatelja poslovanja vodećih 10 trgovačkih društava u djelatnosti prijevoza i skladištenja, u 2010., 2011. i 2012. godini

	2010.	2011.	2012.	2012./2011.
Ukupni prihodi (u mil. kuna)	10.150,4	10.158,0	10.027,8	98,7
Dobit prije oporezivanja (u kunama)	197.389.100,0	-151.566.900,0	-1.446.126.700,0	954,1
Broj zaposlenih	25.718	25.760	27.574	107,0
Bruto marža (u %)	1,9	-1,5	-14,4	-
Profitabilnost imovine (u %)	0,4	-0,6	-4,7	-
Proizvodnost rada (prihod u mil. kuna po zaposlenom)	394.679,1	394.333,5	363.668,3	92,2
Koeficijent obrtaja ukupne imovine	0,34	0,33	0,32	98,3
Koeficijent tekuće likvidnosti	1,0	1,1	1,1	100,0
Koeficijent ukupne zaduženosti	0,31	0,32	0,31	97,4

Napomena: Obuhvat vodećih trgovačkih društava: Croatia Airlines, Hrvatska pošta, HŽ Infrastruktura, HŽ Cargo, HŽ Putnički prijevoz, Tankerska plovidba, Jadrolinija, Plinacro, Hrvatska kontrola zračne plovidbe, JANAF.

Izvor: Izračun autora prema podacima Poslovne Hrvatske.

UKUPNI PRIHODI DESET VODEĆIH TRGOVAČKIH DRUŠTAVA OVOG SEKTORA U 2012. GODINI SMANJENI SU ZA 1,3 POSTO U ODNOSU NA PRETHODNU GODINU

Uvid u financijske pokazatelje deset vodećih trgovačkih društava u djelatnosti prijevoza i skladištenja ukazuje na nepovoljna kretanja u sektoru tijekom 2012. godine [tablica 2]. Pritom su osnovna obilježja smanjenje prihoda i proizvodnosti te poslovanje s gubitkom. Za razliku od 2010. godine kada je deset promatranih trgovačkih društava kumulativno poslovalo s dobiti, u 2011. i 2012. godini kumulativno ostvaruju gubitak. Pritom je gubitak u 2012. godini bio 9,5 puta veći nego u 2011. Ukupni prihodi deset vodećih trgovačkih društava ovog sektora u 2012. godini smanjeni su za 1,3 posto u odnosu na prethodnu godinu. Smanjenje prihoda uz istovremeno povećanje zaposlenosti rezultiralo je smanjenjem proizvodnosti rada od 7,8 posto. Najveći pad prihoda zabilježili su HŽ Infrastruktura [12,9 posto] i Tankerska plovidba [11,1 posto]. Na negativni poslovni rezultat HŽ Infrastrukture [gubitak od 232 milijuna kuna] u 2012. godini značajno je utjecalo smanjenje prihoda od pružanja usluga korištenja željezničke infrastrukture [koji su odlukom mjerodavnog ministarstva bili oprošteni operaterima] te smanjenje novčana iznosa doznačenoga iz državnog proračuna³.

“Smanjenje prihoda uz istovremeno povećanje zaposlenosti rezultiralo je smanjenjem proizvodnosti rada od 7,8 posto.

Prošla je godina bila iznimno teška i za brodarski sektor, a obilježile su je najniže vozarine u posljednjih 30 godina te posljedični pad vrijednosti brodova. Tako je Tankerska plovidba unatoč prodaji triju starijih tipova tankera („Petar Zrinski“, „Frankopan“ i „Dalmacija“) ostvarila međugodišnji pad prihoda i 2012. godinu zaključila s gubitkom u visini od 524 milijuna kuna⁴. S druge strane, najveće povećanje prihoda na međugodišnjoj razini u 2012. godini ostvarili su HŽ Putnički prijevoz i JANAF, kojima su prihodi porasli za 13,2 odnosno 9,6 posto. Ipak, usprkos međugodišnjem rastu prihoda, HŽ Putnički prijevoz je 2012. godinu zaključio s gubitkom u visini od 127,9 milijuna kuna. Naime, uslijed povećanih troškova najma, pogonske energije, održavanja te zbrinjavanja viška zaposlenih, ukupni su rashodi društva u 2012. godini zabilježili rast od 19 posto na međugodišnjoj razini⁵. S druge strane, JANAF je uz međugodišnji porast ukupnih prihoda 2012.

³ HŽ Infrastruktura [2013].

⁴ Zagrebačka burza [2013].

⁵ HŽ Putnički prijevoz [2013].

ostvario i 95,8 milijuna kuna neto dobiti. Porast ukupnih prihoda JANAF-a nije rezultat porasta prihoda iz temeljnih djelatnosti društva (transporta nafte i skladištenja nafte i naftnih derivata), nego većeg ostvarenja ostalih poslovnih i financijskih prihoda (najvećim dijelom se radi o prihodima od naplate potraživanja za koja je 2011. godine provedeno vrijednosno usklađivanje)⁶.

Financijski podaci pokazuju da se vodeća poduzeća u djelatnosti prijevoza i skladištenja ne suočavaju s prevelikom zaduženosti, ali ipak imaju određenih problema s održavanjem likvidnosti (tablica 2). Koeficijent tekuće likvidnosti deset vodećih društava ove djelatnosti je u 2012. godini iznosio 1,1, što je jednako vrijednosti koeficijenta iz prethodne godine (općenito se smatra da poduzeće ima problema s tekućom likvidnosti ako je taj pokazatelj manji od 1,5). Koeficijent obrtaja ukupne imovine se u 2012. godini smanjio za 1,7 posto u odnosu na 2011., a koeficijent ukupne zaduženosti za 2,6 posto.

Tablica 3.
Odabrani pokazatelji 10 vodećih trgovačkih društava u djelatnosti prijevoza i skladištenja u 2012. godini

	Ukupni prihodi (mil. kn)	Ukupni prihodi - indeks 2012./2011.	Koeficijent zaduženosti	Koeficijent tekuće likvidnosti	Bruto marža
Croatia Airlines	1.775,5	101,3	-27,50	1,65	-27,50
Hrvatska pošta	1.596,0	96,5	0,43	0,91	-1,44
HŽ Infrastruktura	1.175,2	87,1	0,24	0,88	-19,74
HŽ Cargo	1.032,7	107,1	0,49	0,84	-24,07
HŽ Putnički prijevoz	930,4	113,2	0,35	0,85	-13,75
Tankerska plovidba	907,3	88,9	0,11	1,46	-57,77
Jadrolinija	894,8	97,2	0,22	0,31	0,49
Plinacro	633,6	100,3	0,51	2,29	13,36
Hrvatska kontrola zračne plovidbe	594,8	99,3	0,47	2,05	1,01
JANAF	487,6	109,6	0,07	5,08	21,03

Napomena: Među deset vodećih trgovačkih društava nisu uključeni HŽ Vuča vlakova (subjekt koji je ugašen prethodne godine) te Alca.

Izvor: Izračun autora prema podacima Poslovne Hrvatske.

Na Zagrebačku burzu uvršteno je jedanaest trgovačkih društava iz djelatnosti prijevoza i skladištenja. Od toga je pet iz djelatnosti pomorskog i obalnog prijevoza putnika, dva su iz djelatnosti prekrcaja tereta, te po jedno iz cjevovodnog transporta, cestovnog prijevoza robe, ostalih pratećih djelatnosti u prijevozu i zračnog prijevoza. Samo su tri društva ujedno i u skupini vodećih deset društava iz djelatnosti prijevoza i skladištenja

⁶ Energetika-net [2013].

“Vodeća poduzeća u djelatnosti prijevoza i skladištenja ne suočavaju se s prevelikom zaduženosti, ali ipak imaju problema s održavanjem likvidnosti.

[Jadranski naftovod, Tankerska plovidba i Croatia Airlines]. U sastav indeksa CROBEX ulaze dionice Atlantske plovidbe s udjelom od 3,36 posto, zatim dionice Luke Rijeka s udjelom od 1,34 posto te dionice Uljanik Plovidbe s udjelom od 0,73 posto.

Prema podacima Državnog zavoda za statistiku, u prvih sedam mjeseci ove godine u Hrvatskoj je zabilježen pad broja odobrenja za građenje za čak 29,6 posto na međugodišnjoj razini. Time se uvelike potvrđuju očekivanja o produbljanju recesije u ovome sektoru i u narednom razdoblju.

Croatia Airlines je prema izvješću Zagrebačke burze objavljenom u listopadu ove godine tijekom prvih devet mjeseci 2013. godine ostvario neto dobit u visini od 20,3 milijuna kuna, što je prvi pozitivni poslovni rezultat društva od 2007. godine. Za usporedbu, u 2012. godini društvo je poslovalo s gubitkom u iznosu od 488,2 milijuna kuna. Naime, proces operativnog i financijskog restrukturiranja koji je započeo 2012. godine rezultirao je većim smanjenjem rashoda od prihoda što je dovelo do pozitivnog poslovnog rezultata. Najznačajniji utjecaj na smanjenje rashoda imali su niži troškovi goriva zbog manjeg naleta te niže prosječne cijene goriva⁷. Hrvatska Vlada je na sjednici održanoj 17. listopada usvojila odluku o pokretanju postupka javnog prikupljanja ponuda za prodaju 49 posto temeljnog kapitala Croatia Airlinesa. Centar za restrukturiranje i prodaju [CERP] objavio je 28. listopada javni poziv za iskazivanje interesa za kupnju 49 posto dionica Croatia Airlinesa provedbom postupka javnog prikupljanja ponuda, a rok za dostavu pisama namjere je 27. studenoga. Prodajom 49 posto dionica u vlasništvu države, Republika Hrvatska bi zadržala 46,76 posto udjela. Zajedno s Državnom agencijom za osiguranje štednih uloga i sanaciju banaka [DAB] i Zračnom lukom Zagreb, Republika Hrvatska bi imala 50,25 posto vlasničkog udjela.

Tijekom 2012. godine i većina je ostalih istočnoeuropskih avionskih kompanija započela s procesom transformacije i restrukturiranja [airBaltic, Estonian Air, LOT Polish Airlines, Adria Airways i CSA Czech Airlines]. Propašću mađarskog zračnog prijevoznika Malev početkom 2012. godine nastala je značajna praznina na tržištu, koju su brzo ispunili niskotroškovni prijevoznici mađarski Wizz Air i irski Ryanair. Od kolovoza ove godine prestala je postojati i srpska zračna kompanija JAT, koja je preimenovana u Air Serbia, a 49 postotni suvlasnik je tvrtka Etihad iz Ujedinjenih Arapskih Emirata⁸.

Prema analizama Centra za zrakoplovstvo [Center for Aviation – CAPA] područje jugoistočne Europe ima veliki potencijal rasta zračnog prijevoza.

7 Croatia Airlines [2013].

8 CAPA [2013].

Prema prognozama Međunarodne udruge za zračni prijevoz (International Air Transport Association – IATA) putnički promet će u 2013. godini ostvariti rast od 5 posto, dok će promet tereta ostvariti rast od 0,9 posto. IATA također predviđa ostvarenje dobiti zračnog prijevoza na svim tržištima, izuzev tržišta Afrike. Najveću dobit bi u 2013. trebalo generirati tržište Sjeverne Amerike, pa azijsko tržište, dok će najnižu dobit ostvariti tržište Europe. Prema dugoročnim projekcijama Boeinga u narednih 20 godina zračni promet putnika i robe rast će na svjetskoj razini po prosječnoj godišnjoj stopi od 5 posto. Pritom će najbrži rast prijevoza putnika ostvarivati tržište Latinske Amerike (6,9 posto godišnje) te tržišta Azije (6,3 posto godišnje), dok se najbrži rast prijevoza robe očekuje na tržištu Bliskog Istoka (6,6 posto godišnje). Za tržište Europe predviđen je prosječni godišnji rast zračnog prijevoza putnika od 4,2 posto i tereta od 3,8 posto (tablica 4).

Tablica 4.
Projekcije prosječnih godišnjih stopa rasta zračnog prijevoza putnika i robe na glavnim svjetskim tržištima, u %

Vrsta zračnog prijevoza	Europa	Azijsko-pacifička regija	Bliski Istok	Sjeverna Amerika	Latinska Amerika	ZND*	Afrika	Svijet
Prijevoz putnika	4,2	6,3	6,3	2,7	6,9	4,5	5,7	5,0
Prijevoz robe	3,8	5,8	6,6	3,8	6,0	4,5	6,6	5,0

Napomena: * Zajednica nezavisnih država.

Izvor: Boeing (2013).

Makroekonomski pregled

“Ukupna industrijska proizvodnja se u prvih devet mjeseci 2013. godine smanjila za 1,7 posto na međugodišnjoj razini.

— Prema najnovijim podacima Državnog zavoda za statistiku, Hrvatska je u drugom tromjesečju ove godine ostvarila pad BDP-a za 0,7 posto. Negativnim gospodarskim kretanjima u drugom tromjesečju ove godine pridonio je porast uvoza. Uvoz je na međugodišnjoj razini povećan za 4,9 posto, dok je izvoz porastao tek za 0,8 posto. Istovremeno, sve su ostale komponente dale pozitivan doprinos kretanju BDP-a, ali nedovoljan za njegov rast. Tako je osobna potrošnja u drugom tromjesečju 2013. godine bila veća za 0,5 posto u odnosu na isto razdoblje prošle godine, a državna potrošnja za 1,3 posto. Istovremeno, investicije bilježe međugodišnji porast od 0,9 posto, što je prva pozitivna međugodišnja stopa rasta investicija od posljednjeg tromjesečja 2008. godine.

S druge strane, ukupna industrijska proizvodnja se u prvih devet mjeseci 2013. godine smanjila za 1,7 posto na međugodišnjoj razini, a najveći doprinos takvom kretanju dao je pad prerađivačke industrije za 4,4 posto. Negativna kretanja i dalje bilježe građevinski radovi, čiji je obujam u prvih osam mjeseci 2013. godine bio manji za 4,5 posto u odnosu na isto razdoblje prethodne godine. Za razliku od toga, u prvih devet mjeseci ove godine u odnosu na isto razdoblje prošle godine povećan je broj dolazaka stranih turista za 5,3 posto te je ostvareno 3,6 posto više noćenja stranih turista. Međutim, broj noćenja domaćih turista istovremeno bilježi pad od 2,6 posto. Pozitivna kretanja u turizmu omogućio je gospodarski oporavak najemativnijih tržišta i produljenje ljetne turističke sezone.

“Ukupni je inozemni dug u lipnju 2013. godine iznosio 46,2 milijarde eura.

Ukupni je inozemni dug u lipnju 2013. godine iznosio 46,2 milijarde eura te se smanjio za 1,3 posto u odnosu na isti mjesec prethodne godine. Deficit tekućeg računa bilance plaćanja u drugom tromjesečju ove godine iznosio je 250 milijuna eura, što je za 47 milijuna eura manji deficit nego u drugom tromjesečju prošle godine.

Negativna kretanja na tržištu rada nastavila su se i tijekom 2013. godine. Zaposlenost se u razdoblju od siječnja do rujna 2013. godine smanjila za 2,7 posto u odnosu na prethodnu godinu, dok se registrirana stopa

REGISTRIRANA STOPA NEZAPOSLENOSTI U RUJNU 2013. IZNOSILA JE 19,1 POSTO

“Zaposlenost se u razdoblju od siječnja do rujna 2013. godine smanjila za 2,7 posto u odnosu na prethodnu godinu.

nezaposlenosti u rujnu 2013. povećala na 19,1 posto. Prosječna nominalna neto plaća isplaćena u kolovozu 2013. godine iznosila je 5.513 kuna te se nominalno povećala za 0,2 posto, a realno za 0,1 posto na međugodišnjoj razini. Prosječni međugodišnji rast indeksa potrošačkih cijena je za prvih devet mjeseci ove godine iznosio 0,2 posto. Prosječni tečaj kune u odnosu na euro ojačao je sa 7,58 u prvome tromjesečju na 7,56 u drugome tromjesečju. Kretanje odabranih makroekonomskih pokazatelja prikazano je u tablici 5.

Tablica 5.
Kretanje odabranih makroekonomskih pokazatelja

	2010.	2011.	2012.	Q1/2013.	Q2/2013.
Bruto domaći proizvod, realni (postotna promjena)	-1,4	0,0	-2,0	-1,5	-0,7
Potrošnja kućanstva, realna (postotna promjena)	-0,9	0,2	-3,0	-3,0	0,5
Državna potrošnja, realna (postotna promjena)	-1,6	-0,3	-0,8	0,3	1,3
Investicije, realne (postotna promjena)	-15,0	-7,2	-4,6	-2,3	0,9
Industrijska proizvodnja, fizički obujam (postotna promjena)	-1,4	-1,2	-5,5	0,8	-1,8
Tekući račun platne bilance (% BDP-a)	-1,1	-1,0	0,1	-	-
Izravna strana ulaganja (u mil. eura)	298	1.075	1.054	506	-79
Potrošačke cijene (postotna promjena)	1,1	2,3	3,4	4,6	2,3
Proizvođačke cijene (postotna promjena)	4,4	6,3	7,0	4,1	1,2
Prosječna bruto plaća	7.679	7.796	7.875	7.941	7.951
Prosječna bruto plaća u djelatnosti prijevoza i skladištenja (u kunama)	8.592	8.778	8.850	8.849	9.068
Stopa registrirane nezaposlenosti	17,4	17,8	18,9	21,7	19,7
Tečaj kune u odnosu na euro (prosjeak razdoblja)	7,29	7,43	7,52	7,58	7,56

Napomena: Postotne promjene su u odnosu na isto razdoblje prethodne godine.

Izvori: Državni zavod za statistiku i Hrvatska narodna banka.

Zaključak i očekivanja

“Predviđa se razvoj cestovne infrastrukture i to putem povezivanja s transeuropskom prometnom mrežom TEN-T i izgradnje državnih i županijskih cesta te pristupnih cesta na glavnim koridorima.

“S obzirom na to da nema naznaka oporavka, loši rezultati očekuju se i na godišnjoj razini.

— U prvoj polovici ove godine nastavljena su negativna kretanja u sektoru prometa i skladištenja. Smanjenje prijevoza putnika i robe zabilježeno je u svim vidovima prijevoza. S obzirom na to da nema naznaka oporavka, loši rezultati očekuju se i na godišnjoj razini. Međutim, nešto povoljniji pokazatelji mogu se očekivati za vrijeme turističke sezone. Budući razvoj prometnog sektora u značajnoj će mjeri ovisiti o ulaganjima u prometnu infrastrukturu, ali i općenito o brzini oporavka hrvatskog gospodarstva.

Prema prognozama Ekonomskog instituta, Zagreb za 2014. godinu očekuje se blagi oporavak gospodarstva, odnosno rast BDP-a od 1 posto. Također, očekuje se i nastavak negativnih kretanja na tržištu rada te porast stope nezaposlenosti na razinu višu od 20 posto. U takvim je okolnostima teško očekivati brzi oporavak prometnog sektora.

U Strategiji Vladinih programa za razdoblje 2014. do 2016. kao jedan od načina postizanja cilja *ravnomjernog regionalnog razvoja* određena je mjera *održivi razvoj prometnog sustava*. Tom je mjerom predviđena izrada Strategije prometnog razvitka Republike Hrvatske i nacionalnog prometnog modela. Predviđa se razvoj cestovne infrastrukture i to putem povezivanja s transeuropskom prometnom mrežom TEN-T i izgradnje državnih i županijskih cesta te pristupnih cesta na glavnim koridorima. Uz to, predviđa se i uspostava sustava sprječavanja štetnog prijenosa morskih vodenih organizama putem balastnih voda te općenito strateško planiranje izgradnje i održavanja prometne infrastrukture uz maksimalno financiranje iz fondova Europske unije.

Literatura:

Boeing, 2013, *Current Market Outlook 2013-2032*, http://www.boeing.com/assets/pdf/commercial/cmo/pdf/Boeing_Current_Market_Outlook_2013.pdf [pristupljeno 9. studenog 2013.].

CAPA, 2013, *World Aviation Yearbook 2012 – Europe*, <http://centreforaviation.com/> [pristupljeno 13. studenog 2013.].

Croatia Airlines, 2013, *Konsolidirani i odvojeni izvještaji Croatia Airlines za razdoblje siječanj – rujanj i III Q 2013. godine*, <http://www.croatiaairlines.hr> [pristupljeno 12. studenog 2013.].

Ekonomski institut, Zagreb, 2013, *Croatian Economic Outlook Quarterly*, br. 56/2013, Zagreb: Ekonomski institut, Zagreb.

Energetika-net, 2013, <http://www.energetika-net.com/vijesti/energetsko-gospodarstvo/janaf-skok-dobiti-od-57-7-16265> [pristupljeno 8. studenog 2013.].

HŽ Infrastruktura, 2013, *Poslovanje HŽ Infrastrukture u 2012. godini*, <http://www.hzinfra.hr/lgs.axd?t=16&id=11043> [pristupljeno 11. studenog 2013.].

HŽ Putnički prijevoz, 2013, *Godišnje poslovno izvješće za 2012. godinu*, <http://www.hzpp.hr/lgs.axd?t=16&id=10541> [pristupljeno 11. studenog 2013.].

Ministarstvo mora, prometa i infrastrukture, 2008, *Strategija razvoja tržišta poštanskih usluga u Republici Hrvatskoj do 2013. godine*, http://www.mppi.hr/UserDocImages/Strategija-posta_08-13.pdf [pristupljeno 8. studenog 2013.].

Ministarstvo pomorstva, prometa i infrastrukture, *Strateški plan Ministarstva pomorstva, prometa i infrastrukture za razdoblje od 2014. do 2016. godine*, http://www.mppi.hr/UserDocImages/corr.065-STRAT-PL%20MPPI%202014-2016%2021-5_13.pdf [pristupljeno 7. studenog 2013.].

Zagrebačka burza, <http://www.zse.hr> [pristupljeno 12. studenog 2013.].

Zagrebačka burza, 2013, *Izvješće o poslovanju društva u 2012. godini*, <http://www.zse.hr/userdocsimages/financ/TNPL-fin2012-1Y-REV-N-HR.pdf> [pristupljeno 11. studenog 2013.].

Izdavač

Ekonomski institut, Zagreb
Trg J.F. Kennedyja 7, 10000 Zagreb
Telefon: 01 2362 200, Fax: 01 2335 165
<http://www.eizg.hr>

Za izdavača

Dubravka Jurlina Alibegović, ravnateljica

Glavna urednica

Ljiljana Božić

Autorica analize

Ivana Rašić Bakarić

Izvršna urednica

Marijana Pasarić

Lektura

Doris Baničević

Grafičko uređivanje i priprema

Vladimir Sukser

Grafičko oblikovanje

Studio 2M

Napomena: *Sektorska analiza* autorskoga je karaktera i ne odražava nužno stav Ekonomskog instituta, Zagreb

Sljedeća analiza Energetika izlazi u prosincu 2013.

